

A POLGÁR

A DEMOKRATA-LIBERÁLIS POLGÁRSÁG LAPJA

Előfizetési ára:		Főmunkatárs:	Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Egy évre	240.000 korona	VÁZSONYI VILMOS	Budapest, VII. ker., Aréna út 80. sz.
Félévre	120.000 korona	Felelős szerkesztő: CSERGŐ HUGÓ	Telefón: József 55-71
Negyedévre	60.000 korona		Megjelenik minden szombaton

Budapest ujáteremtése

Irta: Dr. BARACS MARCELL

Nagy Frigyes 1777-ben, d'Alembert ösztökélésére, a porosz tudományos akadémián pályadíjat tűzött e kérdésre: „*S'il peut être utile de tromper le peuple*”: ajánlatos-e a népet ámítani? A díjra mind a mai napig pályáznak minden népnek államférfiai; most pedig az összes eddigi versenyzőket lefőzni készül a titkos társaságok leküzdésére hirdetett akció.

Várható-e a szándéknak őszintesége attól, aki maga ura az összes nyomozó hatóságoknak és mégis az ellenzék által feltárandó adatokon kíván elindulni? Hihetnek-e neki azok, akiknek évek előtt tett ígéretét, hogy egy számos garázdasággal kapcsolatban társaságot felosztatni fog, be nem váltotta? Mikor még azok sem hisznek benne, akik a régi hekatombáknak erkölcsi fíradtságát hajlandók egyelőre katonakombákban pihenni ki.

Amit politikai konyhánknak főszakáisa a külföldnek és néhány hiszékeny belföldinek feltalálni készül, a szakáesművészetnek ez a remeke: *omelette à la surprise*. Lánggal ég, mely minden benne levőt elemészteni látszik; de a lepénynek csak a héja barnul meg, az általa takart fagylyalt meg nem olvad. Lehet, hogy a titkos dzsungel peremén levő sást felgyújtják; tűzijátéknak szép lesz, de a dzsungelnek egyetlen kígyója, békája sem fog belepusztulni.

S'il peut être utile de tromper le peuple? — ez a kérdés esendül halkan mi felénk is, esodálatosképpen egy igen érdemes fegyverbarátunk részéről, aki egyrészt a városi választások előtt tett fogadalmainkat, másrészt városi működésünk meddőségét kéri számon, az ellentétet „súlyos erkölcsi mérleget” alá vonja és attól sem riadna vissza, hogy ítéletére — vagy reánk? — a bélyeget üsse-süsse „esoportos távozásával a városháza közgyűlési terméből”.

Erdemes fegyverbarátunknak igaza lenne, ha választási fogadalmainkat csakugyan eszerben hagytuk és nem követtünk volna el mindent, ami az adottságok között azoknak megvalósítására lehetséges volt. De ha a magunk részéről mindez megtörtént, úgy talán nemcsak ildomosabb és politikusabb, hanem igazságosabb is az lett volna, ha fámadását a fegyvertárs nem mi ellenünk, hanem azok ellen a tényezők ellen intézi, amelyek városi program-

munkának máris megindult megvalósítását ugyan meg nem hiusíthatják, de ideig-óráig még hátráltatják.

Mi volt a mi programunk lényege?

Erdemes fegyverbarátunk szerint: *Bárczy Budapestjének visszahozása*. Ezt a szép szöveget tárgyi formába átöntve: Minden egyoldalúságnak megszüntetése a főváros közigazgatási hatalmának, gazdasági és kulturális tevékenységének intézésében. Helyes pénzügyi gazdálkodás. Az üzemeknek átszervezése és hatályos ellenőrzésének biztosítása a végből, hogy a visszasságok megszüntetése mellett visszaadassanak eredeti rendeltetésüknek: hogy kielégítsék a hozzájuk fűződő közérdeket s ezen felül a polgárság adóterheinek könnyítését. Nagyszabású építkezések, melyek a lakáskérdés megoldását lehetővé teszik s egyúttal megszüntetik a munkanélküliséget és fellendítik az ipart, forgalmat és kereseti lehetőségeket teremtenek. Erőteljes népjóléti tevékenység. Az elmúlt öt esztendő igazságtalanságainak jóvátétele. Tehát: rekonstrukció és jóvátétel a műltra, továbbépítés és igazságosság a jövőre. A békének és munkának, a jogegyenlőségnek és szociális megértésnek uralma.

Mit értünk el eddig?

A főváros igazgatásából az egyoldalú felekezeti és osztálybelátások eltűntek. Az illetőségi ügyeket is ma már az előzékenységnek pártatlanságával intézik. A közmunkák és közszállítások, bérletek és árusítóhelyek már nem párt- és felekezeti szempontok szerint adatnak ki. Az iskolaépületekből kiváltak a pártklubok és egyesületi gyűlések, az iskoláknak vezetéséből kivonult a politika és felekezeti gyűlölködés. A választók összeírásának becsületessége biztosított. A jogegyenlőségnek és pártatlan törvényességnek szelleme kell, hogy vezesse hivatalos kötelességeinek teljesítésében a törvényhatóságnak minden alkalmazottját, mert tudatában van annak, hogy ellenkező esetben nem késik a megtorlás. Az elmúlt korszak igazságtalanságainak jóvátétele már folyamatban van.

Építkezünk, nem ugyan a kívánatos mértékben, de a fedezet adta lehetőség szerint. És ha építkezünk és hozzá a fedezetet elő tudtuk teremteni, ez csaknem

kiszórolag a blokknak és elsősorban Vázsonyinak érdeme. A jövő nagy munkaterveinek előkészítése folyamatosan van.

Az üzemek kérdésében is nehezen bár, de haladunk előre. Két nagy lépést már megtettünk. Az egyik elhatározó lépés az volt, hogy az üzemeknek, bármely jogi formában működjenek, autonóm tanácskezelési jogát megszüntettük s ezzel megszünt az indíték, amely eddig az üzemekkel foglalkozó ügyosztályokat és főtisztviselőket az üzemeknek szaporítására és túlfejlesztésére ösztökölte. A másik döntő lépés az volt, hogy az üzemeket arra kötelezzük, hogy a községi alapnak költségvetéséhez bruto eredményeiknek bizonyos százalékkal hozzájáruljanak s ezzel a fővárosi háztartás szükségleteinek fedezését a polgárság adóterheinek emelése nélkül lehetővé tegyék. Megtörtént tehát azt a gyakorlatot, mely az üzemeket öncél gyanánt kezelte és igazgatta. Kétségtelenül még hosszú az út, amely az üzemekedésnek helyes megoldásához vezet, de határozott meneteléssel már elindultunk rajta és minden akadályok ellenére célhoz fogunk jutni.

Rendbe fogjuk szedni a BESZKÁR-t is, melynek a részvénytársasági alakzat által nyújtott formai függetlenítése a fővárostól alkalmul szolgált arra, hogy azt a pártgyoldalúságot, amelytől egyébként szerencsésen szabadult a főváros, a maga dominiumában továbbra is fentartsa. A kísérlet, mely a közlekedési bizottság által kiküldött vizsgáló bizottság útján tétetett a kellemségeknek feltárására és kiküszöbölésére, meddőnek bizonyult. De a BESZKÁR igazgatóságának és felügyelőbizottságának kiegészítése a blokk kebeléből delegálható tagokkal már a közeljövőben megtörténik és ezeknek lesz módja és dolga, hogy a tisztogatást, mely kívülről nem sikerült, belülről sikeresebben hajtsák végre.

Az üzemellenőrzésnek még megoldatlan, de előkészítés alatt levő kérdésétől eltekintve azonban, a főváros egész közigazgatási, pénzügyi, gazdasági és kulturális ügyvitelét nemcsak ellenőrizzük, de — persze a lehetőségeknek korlátai között — hatályosan irányítjuk is.

Az eddig elért eredmény nem annyi, amennyit érdemes fegyverbarátunkkal együtt magunk is óhajtottunk volna. De az elmúlt hónapoknak céltudatos munkájával legalább az alapjait raktuk le a választási programunkban beigért jövődönék. Tehát beszületés és jó munkát végeztünk.

Ha eddig nem birtunk többet teremteni, ez nem rajtunk mulott. Legfőbb oka a fővárosi törvény volt, mely a törvényhatósági bizottság hivatalból való és kinevezett tagjainak szaporításával a többséget, melyet a községi választáson szereztünk, kisebbségre devalválta. A másik nagy ok az, hogy csak ez év őszén lesz esedékes az általános tisztújítás, melytől a szükséges személyi változásokat várjuk, addig pedig túrni vagyunk kénytelenek azt az olykor amerikaiáig menő passzivitást, amelyet egyik-másik távozásra kényszerülő főtisztviselő részéről tapasztalunk. Harmadik nagy ok volt: az országos kormányzatnak velünk szembenállása.

Az adott helyzetben két út között kellett választanunk.

A színesebb, mutatósabb, érdemes fegyverbarátunk előtt is tetszetősebb az lett volna, hogy közgyűlési harcokban próbáljuk programunknak igazát kiverkedni, szenvedélyes elvi csatákat felidézni. De

ezekben nemcsak mi, mint kisebbség, bukhattunk volna el, de elbukhatott volna a szabadelvű polgárságnak és munkásságnak ügye, elbukhatott volna a fővárosnak a kurzus uralma alól való felszabadítása. Botorság lett volna tőlünk s az általunk vállalt feladatnak szenvedélyből vagy hiúságból való feloldozása, lett volna, ha ürügyet szolgáltatunk a közgyűlés munkaképtelenségének címén arra, hogy feloszlassák a törvényhatósági bizottságot és újból felélesszék a közgyűlést pótló tanács útján folytatott ügyvitelt, amely lényegében a kurzusnak folytatólagos uralmát jelentette volna.

A másik út, mely előttünk nyitva állott, a közgyűlésnek minden politikától való mentesítése volt s az ügyek súlypontjának áthelyezése a közgyűlésből a bizottmányokba.

Erre a második útra léptünk — amint a következők mutatták: helyesen. Több mint negyedszázada vagyok a törvényhatósági bizottságnak tagja és közvetlen tapasztalat alapján állithatom, hogy soha bizottsági tagok oly lelkiismeretes, szakavatott munkát nem végeztek, mint a blokknak tagjai a bizottmányokban. Szellemileg és erkölcsileg fölényes munkájuknak köszönhetjük, ha ma már nemcsak ellenőrizzük, de irányítjuk is az ügyvitelt és máris megteremtettük minden eredményes munkásságnak alapját: azt a közszellemet, mely a békének és türelemnek, a jogegyenlőségnek, szociális megértésnek és haladásnak jegyében akarja a fővárosnak gazdasági regenerációját megteremteni, hogy az érdemes fegyverbarátunk szavaival éljek: „Bárcey Budapest-jét visszahozni.”

Atmeneti időket élünk az országos politikában, a fővárosiban is és célkitűzéseink megvalósításának eszközeiben ezekhez alkalmazkodunk anélkül, hogy elveinkből csak egy szemernyit is elalkudnánk. Mert nem elalkuvás az, ha elveinkért mindent hajlandók vagyunk kockára tenni, csak éppen elveinket nem.

Tehát nem fogunk csak azért, hogy érdemes fegyverbarátunknak tetszését megnyerjük, minden kényszerítő ok nélkül közszabadsági vitákat provokálni a közgyűlésen. Elvégre a közszabadságnak egyetlen fellegvára hazánkban ma a fővárosnak autonómiaja, mely pedig nem is oly régen még a reakciónak volt a főfészke. Ezt a nagy küzdelemmel kivívott s az utolsó hónapok nehéz munkájával kiépített helyzetet nem engedhetjük visszajára fordítani.

És aki ezek után is komolyan szemünkre vetné, hogy ezzel a magatartással eláruljuk a polgári közszabadságokat, sőt ezeket azzal szolgálják, ha az unalmas városi közgyűléseken szabadjára engednek a politikai szenvedélyeket, attól joggal kérdehetnők: „S'il peut être utile de tromper le peuple?”

A nemzet és demokrácia azonos fogalmak, mert a nemzet nem egy osztály, nem egy faj, nem egy felekezet, a nemzet mindenki, aki ennek a nemzetnek történetében, alkotmányában, erkölcsében nőtt fel, aki ezért a nemzetért dolgozik, reménykedik, imádkozik, aki ezért a nemzetért él és meghalni kész.

Vázsonyi Vilmos

**Dr. BURSICS ZOLTÁN, ÜGYVÉD
JOGI SZEMINÁRIUMA**

Berlini-tér 3 (Westend-ház). Elkészít az összes jogi, közgazdasági, ügyvédi vizagokra. Jegyzetbérlet. Tanácskozas

Hat kosár

Irta: PAKOTS JÓZSEF

Gróf Bethlen miniszterelnök a hat kosarat, amelyet a nemzetgyűlés ellenzéki pártjaitól, a szociáldemokratáktól, demokratáktól, a Kossuth-párttól, a kispolgárok és földművesek szövetségétől, a legitimistáktól és végül gróf Apponyi Alberttől kapott, elteheti legszebb kormányzati trofeumai közé. A miniszterelnök, mint szenvedélyes vadász, bizonyára amugyis nagy trofeumgyűjtő. Az a taktika tehát, amellyel Bethlen politikai ellenfeleit közös tanácskozási-asztalhoz akarta csalogatni, kudarcot vallott. Az ellenzék leszögezte álláspontját: *Bethlen politikáját és személyét a mai súlyos helyzetben sem külpolitikai, sem belpolitikai vonatkozásban nem találja alkalmasnak az időszerű és a nemzetre nézve sorsdöntő problémák megoldására.*

Nem is a sorok mögött, de nyíltan az a felhívás foglaltatik az ellenzék e válasza mögött, amellyel megtagadta a pártközi konferencián való részvételt, hogy a miniszterelnök *mondjon le.* De miért is nem mond le? Hiszen nyilvánvaló, hogy demissziójával egyszerre tisztázódnék a mai kaotikus helyzet. Megszűnnék az áldatlan frankügypolitikuma, eloszlanék az a bizalmatlanság és gyanú, amely a külföldben a külföld sajtóorgániumain keresztül egyre megszégyenítőbb és sértőbb kifejezésre jut, mintha idehaza bárki is el akarná tussolni e szégyenletes büncselekményt s végül a parlamenti munka normális menete is biztosítható volna. Ezek után, ennyi üdvös következmény lehetsége mellett, mégis mi az oka annak, hogy Bethlen ragaszkodik a maga kétes gyönyöröket jelentő hatalmához? Tegyük fel a legjobbat, Bethlen nincs meggyőződve arról, hogy mindez úgy van, ahogy az ellenzék állítja. Ő azok közé a ritka boldog emberek közé tartozik, aki magát nélkülözhetetlennek itéli. Az országot félti; jaj, mi lesz ezzel a szegény, csonka kis országgal ő nélküle, az ő nagy politikai, kögazdasági, pénzügyi és diplomáciai zsenije nélkül? Valahogy így is gondolkozhatik, mert a parlamenti szünetutáni első ülésén a napirendnél történt felszólalása során fölényesen s a szaktudós göggyel kiáltotta oda a lármázó szociálistáknak: *a t. képviselő urak szerezzenek előbb bizonyos gazdasági tudást.* Mindenestre imponáló ez az önérték és önteltség, csak arról feledkezik meg a miniszterelnök úr, hogy az ő gazdasági tudásáról nem is olyan rég éppen pártja egyik igen előkelő és tekintélyes tagja is kormányának volt igazságügyminisztere. Nagy Emil mondotta a legesüjtőbb kritikáiban, amikor a kormányból való kilépését azzal okolta meg, hogy a miniszterelnök *rossz gazdasági tanácsadóokra hallgat s emélfogva gazdasági és pénzügyi politikájával nem azonosíthatja magát.* Tehát, úgy látszik, legalább gazdasági téren mégsem olyan nélkülözhetetlen a miniszterelnök úr.

Fölmentjük magunkat attól, hogy e vonatkozásban még több érvet sorakoztassunk fel alkalmatlansága mellett. A rettenetes gazdasági válság, az ipari, kereskedelmi vállalatok összeomlása, a középosztály pusztulása, a kisexisztenciák százezreinek nyomora, munkanélkülisége mind a Bethlen-féle gazdasági tudás csődjéről beszélnek, sőt ordítanak.

Politikai nélkülözhetetlensége? Ne áltassa magát. Annyi alkalmasabb utód jelentkeznek, hogy sorszámtól kellene adni nekik. Hiszen az utódok már magukban, titkon erősen izgulnak is, mint az örökösök a halálosan beteg gazdag rokon ágya mellett. Hát még az alkalmatlan utódok? Kérdezze meg csak miniszterétársát, gróf Klebelsberg Kunót, csakugyan izgulnak-e?

Last not least: *diplomáciai nélkülözhetetlenségről* pedig ne beszéljünk, arról már elég ékesen beszélt az a genfi bujdosó-játék, amelynek során Briand francia miniszterelnök olyan ügyesen bujt, hogy Bethlen sehogysam tudta megtalálni.

Voilà! — amint a vigjátéki ördögi elmesség mondaná. Tehát a miniszterelnök úr szubjektív nélkülözhetetlenségi érzésével szemben az objektív körülmények és tények mást állapítanak meg. Azonban nem dicsekszünk azzal, hogy e kemény, zord elhatározású államférfit meggyőzni tudánk.

Pedig meg merünk kockáztatni egy szerény vélelmet: *e pillanatban az volna a nagy államférfi legnagyobb cselekedete, ha lemondana.* Ha irtózik e nagy tett végrehajtásától, ha félti ennek szélsőséges és ártalmas következményeitől az országot, megvizsgáljuk Stendhal mondásával, amely így hangzik: *„Mely nagy tett nem látszik szélsőségesnek a megcselekvésre való elszádnás pillanatában? Csak a véghezvitel után történik, hogy a közönséges emberek lehetségesnek látják.”* El se hiszi taláp, hogy lemondása után mennyi lesz az ilyen közönséges ember! Még az egységes párt is. Mert Macchiavelli axiomája mindig igaz marad a politikában: „Ha bárkitől hatalmat kaptál és az, aki neked a hatalmat adta, elbukik, tagadd meg őt, mert úgy sincs sok igazságosság a földön.”

Ne vegye célatosságnak a miniszterelnök úr, hogy éppen Macchiavellit citáltuk a fejére. Politikai módszere egyébként is utal a nagy firenzeire. A pártközi konferencia is ilyen macchiavellista-ötlet volt s lehet, sőt bizonyos, hogy Bethlen előre elhatározta mindkét eshetőségnek: az ellenzék részvételének vagy elmaradásának hasznosítását. Ha résztvesz az ellenzék a pártközi konferencián, gondolta, akkor a külföld felé igazolást nyer az ő kormányzati possibiliás és az ellenzék részvétele már obligót fog jelenteni befelé a kormányzati munkaprogram végrehajtásának lehetővé tételére. Ha nem vesz részt az ellenzék a konferencián, úgy is jó, mert ez esetben minden elkövetkezendő zavarnak, bajnak, kormányzati sikertelenségnek ódiumát rá lehet hárítani. S mivelhogy ez utóbbi eset következett be, már is ráhúzza Bethlen az ellenzékre a taktikai spanyolcsizmát. Csütörtöki parlamenti felszólalásában már odavetíti a közvélemény elé az ellenzék felelősségét azért a súlyos gazdasági balesetért, hogy ha a júniusi genfi népszövetségi ülésen nem prezantálhatja a költségvetést és a két appropriációt, nem fog felhatalmazást kapni az esedékes ötvenmillió aranykoronás beruházásra. Súlyos felelősség és teljes ódium. Csakhogy nem az ellenzékét snjtja. Hiába taktikázik, mesterkedik a miniszterelnök úr, az ország közvéleménye már tisztán lát. Menuyi drága idő ment veszendőbe a frankügyparlamenti tárgyalásával, ami mind megtakarítható lett volna, ha Bethlen az ügy kipattanásának első másodpercében átadta volna helyét érdektelen kormányának. Aztán mire való volt a háromhetes husvét-i szünet, ha olyan sorsdöntő fontosságú probléma a jövő évi költségvetés záros határidőre való elintézése? A lilafüredi és radványi vadászatok is elmaradhattak volna. A munkaprogramot is, amelyet az úgynevezett pártközi konferencián elfogadtattott, mingyárt a költségvetéssel kezdhette volna meg. De előbb gazdasági javaslatokat tüzet ki, hogy ezekkel kényszerítse az ellenzékét a megadásra s amikor majd egészen fogytán lesz az idő, diabolikus ráolvasással bélyegzhesse meg ellenfeleit.

Hiába minden. *Semmiféle macchiavellizmus, fondórlat nem segít már sem a miniszterelnökön, sem politikáján. Megbukott.* Még egy darabig ott hadonászhatik a harcélén, de már csak Szolimán ő, rá van kötve kormánysszékre, hogy a hívek szét ne szaladjanak. Nemsokára azonban kiderül a féltve őrzött titok és összeomlik vele egy legenda. Legenda a „nélkülözhetetlen” miniszterelnökről.

A HÉT MARGÓJÁRA

NEM A „KÖZEG” — A MINISZTER ÚR... Bírói ítélet állapította meg a héten, hogy az a hivatalos jelentés, amelyet Eichardt István rendőrtanácsos készített és terjesztett föl a Kossuth-párt két év előtt lezajlott gyűléséről, goromba valótlanosságokkal volt tele. Nagy Vince képviselőt, aki nyíltan és súlyosan megdélvező szavakkal állította ezt, fölmentette a bíróság a rágalmazás vádja alól, mert a kihallgatott tanúk egybehangzó vallomása szerint a gyűlés ellenőrzésére kiküldött rendőrhatalmási személy a valósággal homlokgyenest ellenkezően írta le a gyűlésen történeteket. A szabadelvű és demokrata polgárság, de főként a szociálista munkásság képviselői esztendőök óta panaszolják a parlamentben a gyűlékezési és szólásszabadság kiáltó sérelmeit és a belügyminiszter úrnak nem volt más gesztusa az alkotmány e legegységibb parancsainak megtapasztalásában szemben, mint egy henye elutasítás és egy gúnysos mosoly. A legjobb esetben: nem hitte el, amit választott népképviselők a parlament színe előtt, felelősségük teljes tudatában mondtak. Ellenben elhitte az ö rendőrközegeinek gyakran célzatos, sőt szándékos megfélemlítő jelentéseit. És e „hiteles közhelyek” alapján kezelte vigan tovább az alkotmányos alapjogokat. Mi tehát azt mondjuk: sem Eichardt István rendőrtanácsos, sem a másik, sem az ikszedik rendőrközege, hanem a belügyminiszter úr... Igenis, ő a felelős ezért a cinizmusért, amely nem ijed meg egy kis hamisítástól sem. Nem, nem a rendőrség és nem a rendőrtisztek, hanem a kormányzati szellem, ez az egész neoparlamentáris rendszer, amely forradalmat és kommunizmust szimatolta az ellenzéki gyűléseken, maga válik forradalmárrá és szovjet-izűen brutálissá. Elmenni pedig nem Eichardt tanácsos úrnak kell, hanem a miniszterének. Majd meglátják, milyen alkotmánytisztelőkké és hű krónikásokká vedlenek át nyomban az Eichardtok...

AHOGY A KIS IVÁNKA KÉPZELI... A Bethlen-kabinet gyöngye, Rakovszky Iván, a tőle megszokott naivitással árulta el, hogy miként képzei a titkos társaságok megrendszabályozását. Egyszerűen úgy, hogy ezentűl minden polgári szervezkedésnek, még ha politikai célra is alakul, jóváhagyott alapszabályokkal kell bírnia. A kis Ivánka tehát úgy képzei a dolgot, hogy a titkosan működő szervezetek alapszabályainak bekérésével együtt bekéri majd a becsületesen és nyíltan működő polgári politikai szervezetek alapszabályait is. Titkos társaságok, polgári szervezetek egyformán a belügyminiszter felülbírálnak alá kerülnek s tekintettel arra, hogy milyen szellem hatja át a legfőbb döntőnköt, el lehetünk készülvé arra, hogy titkos szervezetek megrendszabályozásának címén a nyílt, becsületes polgári és munkásszervezeteket fogják megrendszabályozni. Ezt nevezik a Bethlen István és Rakovszky Iván nyelvén úgy, hogy: „harc a titkos társaságok ellen.”

A TUSKE. Bécsben egy szerkesztő botránypörét tárgyaltak és közben a szokolhamisításra lettek megjegyzéseket és leleplezgető célzásokat, Zürichben revüt írtak a frankhamisításról s minél inkább mondonagatják, hogy a vége felé közeledik az ügy, annál szerteágazóbb lesz, mint a Volga deltájánál, hogy tenger legyen belőle. A frank-ügy mellett szokol-ügy lett, amint nálunk „ügyek” vannak leginkább s nem problémák, Orgovány-ügy, Soltra-ügy, Somogyi-Bacsó-ügy, erzsébetvárosi bombamerénylők-ügye s ezek az ügyek a levegőben lógnak s napon száritgatják őket, akár csak az olaszok a fűgét, ahelyett, hogy elintéződnének és befejeződnének. A nemzet, a közfigyelem és a közérdeklődés nálunk nem foglalkozhatik tényekkel és konkrét föladatakkal, mint

ahogy a lázbeteg sem foglalkozhatik produktív munkával, amíg meg nem gyógyítják, mert ezek az ügyek, amelyek soha be nem fejeződnek és soha el nem intéződnek, olyanok, mint a tüskék, amelyek belefurúdtak a testbe és kelevényeket okoznak. A tüskéket nem lehet se ápolni, se öntözni, se csipeszekkel mélyebbre dugaszolni, hogy kifelé ne lássák őket, mert akkor annál inkább seblázat okoznak befelé. A tüskéket csak ki lehet húzni s csak ki lehet operálni, mert különben fertőznek és lázat okoznak, esetleg még halálos kórt is. Mindez pedig annyira egyszerű orvostudomány, hogy ennek a megállapításához még csak konzilium sem kell, még csak javasszony sem, még csak delejes asszony sem, mert a tüskét mindeki ki tudja húzni, csak éppen az nem, akinek magának is kelevényes a keze — a tüskétől, amivel megszurta önmagát.

KONZILIUM. Méltóztatnak emlékezni a régi viccra: nékem golyóbis van a gyomromban és maga nékem rébuszokat ad föl. Walko Lajos, úgy a kereskedelem, mint a külügyek minisztere, miután a golyóbis most már benn van az emberek gyomrában (a valóságban is azoknál, akik brownínghoz nyúltak), nemkülönben Vass József, a népjólét minisztere, miután alig jut valami az emberek gyomrába, — részben anketekkel próbálják megállapítani, részben szakkongresszus révén akarják megtudni: vajjon mi az ellenszere a golyóbisnak, amely mindenkinek a gyomrában van. Konziliumokat valóban illik és szokás is tartani a súlyos beteg ágyánál, de ritkán történt még meg, hogy a konziliumot teszik meg egyúttal a gyógyszernek is, s addig is, amíg a doktorok vitatkoznak, hagyják a beteget magára: hátha kibírja a természete. Itt esztendőök óta egyéb sem történik, minthogy mindenki jajveszékkel, siránkozik, panaszkodik, aggódik és büslakodik a beteg ágya szélén, szomorkodik egyet és nekisavanyodik, de senki sem igazítja meg még a fekvő beteg párnáját sem, nemhogy egy is forró levegőt nyújtana neki. Ennek az országnak már elalélt a gazdasági élete, a polgárság félholtan hever, s utolsókat lélezkzik, s ekkor igazán nem túlságosan vigasztaló, ha azt akarják megbudni: mi volt a betegség és mi segített volna rajta, ha szegény már megboldogult és a jó isten nyugosztalja. Konzilium után a jó doktorok mindig megmossák kezeiket. A most beharangozott konziliumok is mintha csak arra valók volnának, hogy akik összehívták, elmondhassák: én mosom kezeimet...

A MÉRLEG NYELVE. Justicia istenasszonyát mérleggel ábrázolják s a községi választások után a Községi Polgári Párt, amely egyszerűen Ripka-pártnak nevezte magát, azt hirdette, hogy ő a mérleg nyelve, vagyis az igazságtevő a közgyűlési pártok küzdelmében. A mérleg nyelve eddig rendszeresen jobbfelé esettintett, ellenben most, amikor a főváros beruházási programja elkészült, a nyelv egyszerre harcias szólalomokra esendült. A főváros közigazgatásának torsizülései és meddőségben fogant perverzításai után most a tanács egyik-két tagja megcsinálta a beruházási programot; munkavállalást és célkitűzést. Ezt a programot meg kell bírálni, s életet kell bele vinni: de örülni kell neki, mint az alapnak, amelyről el lehet indulni. Végre is annak, aki át akarja úszni a Balaton, se panaszkodni, se kétségbeesni nem lehet afölött, ha valaki trambulint épített a partra, ellenben az innessző parton maradni, s tovább nézni a vizet, mégsem lehet azért, mert az úgródeszka — hevenyészett. Valahogy úgy érezzük: a mérleg nyelve ezúttal nem az igazság felé akart billenni, hanem inkább meg akarja rögzíteni az egész mérleg működését, mondván: csak mint súly akarok működni. Aki a nyelv szerepét vállalta, az ne kiránja magának a súly föladatait is, s aki el akar indulni az alkotások útján, az ne mondja a menetrend hibái miatt, hogy nem ül föl a vasútra.

A modern szociálpolitika és a magyar nyugdíjvalorizáció

Franz Klein, a szociálpolitikus

Írta: KREUTZER LIPÓT

Az osztrák tudomány és közélet nagy halottja: Franz Klein dr., aki egykor igazságügyminisztere volt Ausztriának és ebben a minőségében megteremtette a polgári perrendtartást, nemcsak a jogtudományok volt európai nevezetessége, hanem harcos embere, *alkotó munkása volt a szociális politikának is.* Az osztrák lapok, amelyek a kitűnő ember életéről számot adnak, kiterjeszkednek életmunkájának abbéli részleteire is, amelynek nevezetes fejezetei: *az ifjúkoriák védelme, a városok lakásproblémája, én pedig hadd említsem föl, hogy Franz Klein figyelme odafordult a magánalkalmazottak élethivatása felé is és tudományos nagytanácsokon, a nemzetközi nagyhírű jogászgyűléseken sürgette a magántisztviselő-osztály jogviszonyainak törvényes elrendezését.*

Minálunk, tudós társaságban, a Magyar Jogász-Egyesületben Nagy Ferenc dr., a budapesti egyetem kiváló professzora, a későbbi kereskedelmi államtitkár, foglalkozott elsőnek a *magánalkalmazottak problémájával*, majdnem három évtizeddel ezelőtt, egyik olyan előadásának keretében, amelyben a kereskedelmi törvény reformjáról érkezett. Rámutatott a törvénynek abbéli elavult intézkedéseire, amelyek a kereskedelmi segédszemélyzetről szólnak és rámutatott ebben az előadásában a *gazdasági liberalizmus* helytelen értelmezéséből keletkező bajokra, amelyek főképpen a gazdasági elhelyezkedésükben gyöngébbekre nehezdednek súlyosan. *Más a politikai és más a gazdasági liberalizmus, az utóbbi okozza a gyöngék, a függő élethelyzetben levők annyiféle életviszontagságát...*

TÁRCA

Erkölcsjavító vérvizsgálat

Írta: SZÁSZ ZOLTÁN

A harc a haladásért két fronton folyik. Az egyik a tudomány s főleg a természettudomány küzd a természeti törvények megismeréséért és hasznosításáért, a másikon az erkölcsletan, a legszelebb értelemben vett etika, melyhez sorozható a politika is, harc az emberek megjavításáért. Az egyik front eredményei természetesen támogatják a másik küzdelmét is. Most, a háború után, az erkölcsi fronton súlyos visszahanyatlás tapasztalható. Az emberek hallatlan elzülése a politikában a reakció minden fajtáját termelte ki; mert a bolsevizmushoz és fasizmushoz, s általában mindenféle diktatúrához kétféle aljasság kell: egyrészt a diktátorok elvetemedettsége, akik a legnagyobb lelkiismeretlenséggel koboznak el minden szabadságot, másrészt a tömegek gyávasága, mely ezt tűri. Az erkölcsi élet egy egész másikk szakaszán, a nemi és szerelmi élet terén, a prostitúció minden fajtájának hallatlan elterjedésében, a házassági botrányok és drámák és szerelmi öngyilkosságok elszaporodásában nyilatkozik meg az a züllöttség.

Szerenesére azonban a tudomány olykor olyan eredményeket produkál, melyek váratlan módon elősegítik az erkölcs diadalát a hazugság és csalás fölött. Olykor úgy, hogy egyenesen eszközt adnak az erkölcs és igazság kezébe, máskor úgy, hogy ellankasztják és kitalástalanná teszik az erkölcselenség rugaszkodásait.

Ugyanilyen szellem hatotta át Franz Klein dr.-nak azt az előadását, amelyet a kitűnő férfiú az 1910-ik évi *danzigi jogászgyűlésen* tartott. E jogászgyűlés napirendjén szerepelt a magántisztviselő-probléma és ott érkezett Klein dr. a magántisztviselő-osztály élethelyzetének bizonytalanságáról és a törvényhozás abbéli kötelességéről, hogy *törvények erejével kell körülbástyáznia az alkalmazottak munkaviszonyát.* Ott hangzott Franz Klein — és a jogászgyűlés magáévá tette fejtegetéseit —, hogy az olyan üzlet, *az olyan kereskedelmi vállalkozás, amely nem tudja teljesíteni a szociális létminimum kötelezettségeit, nem életre és nem a mi korunkba való.* A legújabb kor gazdasági rendjében a vállalatoknak számot kell vetniök azzal a szociális minimummal, amely alkalmazottaikkal szemben feltétlen kötelezettségük...

Franz Klein szociálpolitikai munkásságának ugyanolyan volt a karaktere, mint ama német professorok, tudósok munkájának, akiket *katedraszociálpolitikának* nevezett el a német tudomány. Az ő álláspontjuk *munkásbarát-álláspont:* ha látni akarja áldását az emberiség a technikai tudomány haladásának, akkor gondoskodni kell a különböző munkásrétegek élethelyzetének komoly megjavításáról. A nagy ellentétek ennek a szempontnak az elhanyagolásából keletkeznek és a munkaidővel, a munkabérel, az öregkori ellátással, az alkalmazottak élethelyzetével kapcsolatos nagy kérdéseket nem lehet megoldanunk a szabadverseny elméleti tételei alapján. Ez a nevezetes osztrák tudós, Franz Klein, kívánatosnak és szükségesnek látta az *államhatalom beavatkozását a munkaviszony területein* és a hatóerők között, amelyek Ausztriában a magánalkalmazottak élethelyzetének a megjavítására vezettek, amelyeknek rendjén annyi fontos törvényalkotás keletkezett az alkalmazottak javára, ott volt az első sorokban Franz Klein munkája, a tudósé és a harcos szociálpolitikusé.

A háború előtt itt járt Budapesten Franz Klein dr., eljött a budapesti jogászgyűlésre. Akkor beszélgettem

Ilyen segítője támadt a házassági és családi tisztességnek, a gyermek és szülő összehasonlító vérvizsgálatában. A legújabb híradások alapján tudjuk, hogy a gyermek vérenek összetételéből meg lehet már most állapítani legalább is azt, hogy ki *nem* lehet a gyermek apja. Ez egyelőre csak negatív eredmény: azt például, hogy egy gyermektartási pörben, ahol esetleg több férfit vádol az anya a felelős szerzőség kétes vonzerjű diésőségével, *ki* a sok közül az apa, még nem fejt meg a vérvizsgálat. A megcsalt férjet azonban, aki azzal gyanúsítja feleségét, hogy házon kívül szerezte be a család legújabb szaporulatát, felvilágosítja afelől, hogy ő nem az apa. A feleség házasságtörésének ama fajtája ellen tehát, melynek gyermek az eredménye, vagy pláne az eltöklélt célja, halálos csapás ez a vérvizsgálat. Már pedig, ha nem is minden házasságtörésnek ez a célja, sőt a legtöbbet ép úgy a gyermektől való félelem tölti el, mint bizonyos gyermekszám elérése után a házasságok nagyrésztét, kétségtelen, hogy nem egy nő számára éppen az teszi tühetővé a házasságot, hogy lelkileg ellenszenves, vagy termékenyítésre képtelen férje kikapcsolásával egy kedvére való és értékes gyermeket szerezhet be mástól. S el is kell ismerni, hogy az ilyen házasságtörés mellett, bár igazolni, vagy pláne diésőíteni ezt sem lehet, felhozható egy-két mentő körülmény. Elsősorban az, hogy a házasságában szerencsétlen, esetleg a férj hibájából gyermekhez nem jutó asszony számára mégis csak megszerzi az anyaság örömeit, másodsorban pedig az, hogy az érettebb izléssel s egzisztenciális, anyagi szempontoktól menten választott szeretőtől származó gyermek testileg-lelkileg értékesebb lehet, mint az érdekből, vagy szülői kényszernek hatása alatt vállalt férj sarjadékai. Az ilyen házasságtörés tehát javítja a család rassz-színvonalát.

vele a magánalkalmazottak szervezkedéséről, harcaikról a jogviszonyaik törvényes rendezéséért, a kötelező nyugdíjbiztosításért. A jogviszonyok törvényes elrendezése máig sincsen meg és hol vagyunk a kötelező nyugdíjbiztosítástól! Az olyan alkotások, aminők a parlamenti tárgyalás előtt álló nyugdíjvalorizációs javaslat, roppant távolságban vannak Franz Klein szociálpolitikai hitvallásától. Nem nehéz elgondolni, hogy Franz Klein dr. csakúgy, mint más komoly szociálpolitikusok, pálcát törne az olyan javaslaton, amelynek már a kiindulópontja annyira helytelen.

Az átmentett vagyon arányszáma lesz tudvalevően mértéke a nyugdíjkszámításnak, pedig az eddigi tárgyalások rendjén kimutattuk, hogy a mérleg nem tükörképe a vállalatok valódi vagyoni helyzetének; kimutattuk, hogy addig is, amíg a nyugdíjalapokat újjáteremteni sikerül, Ausztriában is, Németországban is, a részvényes vállalatok, bruttó-bevételeikből, vagyis költségvetésük terhére fizetik a nyugdíjakat. A tárgyalások során nem teljesítették az alkalmazottak abbéli szerény kívánságát, amely az arányszám fokozatos és automatikus emelkedésére vonatkozik, hogyha annyira ragaszkodnak mégis az arányszám fundamentumához. Nem akarnak hallani összecszerű létminimummról, pedig — éppen Vázsonyi Vilmos mondta az egyik nagygyűlésen —, hogy arányszámokból, százalékokból nem lehet megélni. Nem akarnak olyan szakaszokat a törvénybe iktatni, amelyek az aktív tisztviselőket megvédik az elbocsátástól alamiznaszerű nyugdíjak alapján. Ezért mondom, hogy a törvény, amely most készül a nyugdíjak valorizációjáról, irdatlan messzeségben van attól az európai szellemtől, amelynek Franz Klein dr., Ausztria híres halottja, a szociális politikában is olyan ragyogó képviselője volt.

Ha valaki első látásra úgy bánik veled, mintha már húsz év óta barátod volna, féld, hogy majd húsz év múlva úgy fog veled bánni, ha rászorulsz, mint egy ismeretlennel.

La Rochefoucauld

Ez azonban persze mind csak mentő-körülmény, igazolni ezzel sem lehet a házasságtörést. S ép ezért nem is szabad sajnálkozni azon, hogy a vérvizsgálat réme most már lehetetlenné teszi az ilyen fajjavító, eugenetikai célszerű kiruccanásokat. Az igazság győzelme üdvös még a bizonyos szempontból hasznos és sok szempontból menthető hazugságokkal szemben is. Ha gyérül a lehetősége annak, hogy a nők házasságukat egy „házasságtöréssel enyhített rabságnak” tekintsék, akkor el fogják szálni magukat arra, hogy a házasságot felbontsák s egy új házasságban vagy enélkül is egy esetleg nehezebb, de tisztább és becsületesebb existenciát teremtsenek maguknak.

A házasságtörés tulajdonképpen szövetségese a házasság fölbonthatatlanságának. Ép úgy, mint a kurzus szövetségese az ortodox zsidóságnak, hogy egy távolfekvő, de aktuális hasonlatot mondjak. Ha a házasságtörés egyre nehezebbé válik, ezzel elvesztik a rossz házasságok a biztosító szelepeiket s így előbb-utóbb arra a sorsra jutnak, amit megérdemelnek: a felbomláshoz. Nem tartozom azok közé, akik a mai züllött házasságon kívüli élet s a még züllöttebb házassági erkölcsök szemléletéből azt a meggyőződést merítik, hogy a házasság egy lényegénél fogva rossz, hazugságot és csalást óhatatlanul kitermelő intézmény. Sőt úgy vélem, hogy a mai társadalomban s főleg a nők érdekében szükség van erre a kétségtelenül tökéletlen intézményre. Kétségtelen azonban, hogy a könnyű és gyors felbonthatóság — természetesen a nők és gyermekek érdekeinek garantálása mellett — elengedhetlen feltétel azhoz, hogy ez az intézmény megőrizze áldást-hozó hatását és társadalmi presztizsét. A vérvizsgálat, hatásának kissé kerülő útján, ezt szolgálja s ezért támogatja a tudomány frontjának ez a győzelme az ilyen támogatásra nagyon is rászoruló etikai frontot.

Lelki blokád

Irta: dr. NAGY LAJOS

Amíg egy ország világhatalmi súlya és külpolitikai tekintélye kizárólag attól függött, hogy hány harcos, hány puská és hány ágyú volt a hadseregében, addig külpolitikai szempontból mellékes volt, hogy az illető ország belpolitikája terén demokratikus szellem uralkodik-e, vagy sem. A huszadik században érdekes fejlődést tapasztalhatunk a külpolitikai szempontból fontos faktorok terén. A katonák, gépfegyverek és lángszórók mellé új, hatalmas külpolitikai faktor lép: a világ közvéleménye. Merész állítás ez, de igazságunk tudatában habozás nélkül fejezzük ki e véleményünket, hogy a világ közvéleménye ma már fontosabb faktor, a külpolitikában, mint a fegyverek ereje.

Kétségtelen, hogy néhány kivételtől eltekintve, ma a világ tulnyomó része a demokrácia útján halad. A világpolitika terén döntő szóval bíró államokban a demokrácia az úr és ennek a ténynek fontos külpolitikai következményei vannak minden országban. A világpolitikai súllyal bíró demokratikus hatalmak bizalmatlan szemekkel néznek azokra az országokra, amelyekben a demokrácia hiába küzd az érvényesülésért. Egy lelki blokád veszi körül ezeket az országokat és ha e lelki blokád hatása talán nem is olyan közvetlen, mint a fizikai blokádé, következményeiben ép olyan végzetes, ép olyan pusztító.

E lelki blokád folytán az illető ország, az ország összes külpolitikai akciói handicappal indulnak és ezért ma már, külpolitikai szempontból is nagy fontossággal bír az a körülmény, hogy milyen viszonyban állanak az egyes országok a demokráciával. Olaszország nagy hatalom és mégis az amerikai szenátus ülései bizonyítják legerősebben, milyen nehezen akarja jóváhagyni az amerikai demokrácia azt a megállapodást, amelyet Mellon washingtoni pénzügyminiszter kötött az olasz állammal a háborús adósságok kérdésében.

Magyarország nem nagy hatalom. Külpolitikai tekintély szempontjából a kisállamok névsorában is meglehetősen hátul vagyunk, országunkat megcsönkítették, hadseregünket leszerelték, fegyvereinket elvették és szívdermesztő, de való tény, hogy a magyar állam Hamupipóke lett az államok társaságában. A mi külpolitikánk szempontjából tehát a világ közvéleménye még fontosabb, mint a többi országokban, mert belátható időn belül ez az egyetlen fegyver, amellyel külpolitikai céljainkért harcolhatunk.

Senki sem állíthatja, hogy Magyarországon ma demokratikus szellem uralkodik és vezetőpolitikusaink nagyrésze még a liberalizmus ellen is úgy tiltakozik, mintha az valami diffamáló lelkibélyeg volna. Klebelsberg Kunó közoktatásügyi miniszter úr a tanuk arra, hogy milyen külpolitikai atmoszféra veszi körül Magyarországot a nagyvilágban. A kultuszminiszter úr egy őszinte pillanatában bevallotta, hogy milyen szegyenpír égette az arcát akkor, midőn Genfben a numerus-clausust kellett védelmeznie. Ez a szegyenpír nem belülről jött, hiszen a kultuszminiszter úr nem demokráta, sőt még csak nem is liberális érzelmű. Szegyenpír égette az arcát, mert érezte azt a hidegséget, amely kívülről Magyarország felé árad, nem azért, mintha a magyar nép volna gyűlöletes a világ előtt, hanem azért, mert a világ demokratikus érzése gyűlöli és lenézi azokat az országokat, amelyekben a demokrácia megkínózva és megfeszítve várja a feltámadás pillanatát.

A külpolitika ismerői tudják, hogy a numerus clausus, ez a belügy fontos külpolitikai jelentőséggel bír, mert a numerus clausus antidemokratikus intézményének eltörlése lenne az első bizonyíték arra, hogy Magyarország a demokratikus fejlődés útjára lépett.

Polgári tragédia

Irta: BALASSA JÓZSEF

1.

Története ott kezdődött, amikor a kávéházat megnyitották.

A közelben lakott, fiatal ügyvéd volt: betévedt. A pincér nagyot hajolt, a főpincér ujságot hozott és a tulajdonos udvariasan köszöntötte. A legjobb asztalt kínálták föl számára s az asztalfőre ültették: nagy nádkarosszékebe.

2.

Igy lett törzsasztala, s így növekedett ismeretsége, tekintélye, befolyása. Barátai gyűltek köréje, s ösmé-
rósei; kliensei keresték föl a kávéházban, s asztala volt a kávéház büszkesége. Ahogy nőtt a köre, barátság, irodája, úgy növekedett a kávéház közönsége is. Az estilap első példányát, ha berámázták, elsőnek neki vitték oda, a kávékonyhában óvatosan vigyáztak a kávéjára (világos, szürve, langyos, porcukorral, kevés föllet, pohárban), eltűrték, hogy hangosan beszél, a kedvéért kicseréltek két ujságos fiút és egy telefonistát, tanu volt a főpincér leányának esküvőjén, s amikor egyszer egy híres primadonna akart leülni a fentartott asztalához, azt is máshová ültették. A klienseit ott fogadta, neve néha végigharsogott az egész kávéházon: büszkék voltak reá és elősmerték.

3.

Eszteendőek múltak, egyik a másik után, ujságosokból főpincérek lettek, markórokból krupiek, ifjú leányokból, fiatal asszonyok; pincérek jöttek, pincérek mentek, hol az egyik ember tűnt el az asztaltársaságból, hol a másik: ki Rákosra, ki Kerepes felé, volt béke és nyugalom, háború és béke, konjunktúra és infláció: s egyre inkább, egyre jobban megfogyatkozott az asztaltársaság. Ki meghalt, ki elpusztult, kin úgy végiggázolt a sors, hogy nem jutott el a kávéházba, ki meg úgy meggazdagodott, hogy szűk lett neki a kávéház. Egyenként maradt el mindenki: előbb a tisztelők, aztán a barátok, majd az ismerősök, végül a kliensek is.

A nagyasztalnál végre senki sem ült: egyedül ő, Egyszerű Polgár, Öreg Törzsvendég a karosszékekben.

4.

Az asztal a kávéház legjobb helyén volt, s mert jól ment a kávéház s mert minden asztal vendéget kapott és mert pótasztalokat is kellett beállítani pléhből, a pincérek sajnálni kezdték a borraivalót, ami elmaradt a Nagyasztaltól, ahol egyedül ült az Öreg Törzsvendég. Már nem szolgálták ki pontosan, már sötét kávévitte neki esésében, kockacukorral, már kézben volt az estilap, ha kérte, már nem rohant a telefonista, ha számot keresett, s már nem készítettek gyufát a szivarja mellé. Am: idővel optimista lesz az ember s Öreg Törzsvendég is megvárta az estilapot, amíg mindenki kiolvassa és megvárta a forró kávé, amíg kihül, mert langyosan szeretted, hiszen rosszak voltak már a fogai.

Aztán: hová is menjen, merre is menjen? Ki várja otthon: öreg, özvegy ügyvédét; netán a kliensek?

A kliensek is otthagyták.

Egyszer aztán: két hét előtt, Öreg Törzsvendég csak egy zsemlyét fogyasztott a kávéhoz két kifli helyett és öt-ötszáz korona borraivalót adott a pincéreknek.

5.

Aznapi éppen tolongás volt a kávéházban, s egy társaság panaszkodott, mert nem kap jó helyet.

— Talán a Nagyasztalt, — mondta a tulajdonos a főpincérnek — végre is nem lehet fentartani a legjobb asztalt egyetlen vendégnek.

6.

Másnap, amikor Öreg Törzsvendég bement a kávéházba, már ültek az asztalánál. Valaki az asztalfőn ült az ő nagy karosszékeben, a friss estilapot olvasta és világos kávévitte külön habbal.

— Ügyvéd úr, talán azt a kis sarokasztalt — mondta a főpincér, hangjában némi finom szeretettel.

7.

— Köszönöm — válaszolta, — valami dolgom van — szólott és távozott.

Hazament lakására és reggelre halva találták az ágyában.

Nem volt már miért élnie...

8.

Amikor elmondottuk ezt a szomorú történetet, megjegyezte valaki:

— Ha nem volna igaz, példázat is lehetne. Így ültették negyvennyolcban asztalfőre a demokráciát, s most így kell meghúzódnia a kuckóban.

A demokrácia dala

Irta: WALT WHITMAN

Ó Demokrácia! Kőzeledben most tágul egy torok és örömittasan dalol.

Ma femme! Az előttünk élt s az utánunk következő nemzedékeknek,

A kortársaknak és az eljövendőeknek

Ujjongok most és készülök himnuszokat zengen, hatalmasabbakat és büszkébbeket, mint a minöket eddig hallottak a földön.

Énekelni fogom és szabadjára engedem a szenvedélyek dalát;

Valamint a titeket is, ti megvetett bünösök, mert testvéri szemmel nézlek s épügy magammal viszlek benneteket, mint másokat.

Megírom igazi dalát a gazdagságnak, aratni test és lélek számára azt, ami maradandó, fejlődik s nem vész el a halálban.

Önérzetet fogok kisugározni és megmutatni, hogy ez alapja mindennek.

Dalnoka leszek az egyéniségnek és kimutatom férfiról és nőről, hogy mindegyikük csak hasonlója a másíknak.

És ti, életet adó csodái a szerelemnek, központosuljatok bennem, mert bátor és messzehangzó szóval hirdetem, hogy jenségesek vagytok;

És meg fogom mutatni, hogy nincs tökéletesség a jelenben és nem lesz a jövőben.

És meg fogom mutatni, hogy bármi érjen, minden javunkra fordul.

És ki fogom mutatni, hogy nem lehet szebb sorsunk, mint a halál;

És fonalat húzok költeményeim át, mely időket és eseményeket összeköt,

S mutatja, hogy a világegyetem minden dolga tökéletes csoda —

És dalaim nem fognak részekre vonatkozni, Hanem mindig egészre, mert minden bened van, ó Demokrácia!

Angolból fordította:

Zoltán Vilmos

A pesti író

Irtta: KRÚDY GYULA

Szénégetőnek tőken a szeme! — mondták azok a hajdani böles magyar emberek, akik a közmondásokat kifundálták, — ilyenformán keresgéli tekintetem a főváros új, 264 millió aranykoronás beruházási programjában azt a tételt, amelyről sejteni lehetne, hogy valamennyire köze van a magyar kultúrához.

Igaz, hogy a béke boldog éveit lengedeznek vala felettünk, amikor Budapest főváros, amelyről legalább is annyit írtak a mindenkori írók, mint legalább is arany-Párizsról, köd-Londonról, megalapítja az úgynevezett Ferenc József írói díjat, mint valamely pályabért, amellyel a beérkezetség kikötője felé evező fiatal írókat megjutalmazza. Kétezer korona volt ez a babér, amelyet többek között e sorok írójának is volt szerencséje elnyerhetni a régi világ sok pályadíja közül, amelyekre sohasem pályáztott. Az önképzőkori aranyesikó után ez volt az egyetlen jutalom, amelyben részesült az író, holott félig vakka olvasta a két szemét ama könyvek és történetek studiózásában, amelyek a magyar főváros multidejére világosságot vetnek. Sok regényének, még több beszélyének választotta színteréül a közelmúlt fővárost, kalap levételével köszöntött minden régi házat, minden valamirevaló ódon uccát, szépvilágbeli úriembert, polgármestert, harangozót... Némelyek már gúnyolódtak is (mert hiszen ez a legkönnyebb) ama rajongások felett, amelyekkel az író elnézegetett valamely olyan háztetőkéményt, melyből valaha olyan füst szállongott felfelé, amely füstnek a tüze olyan embereket melegített, akik most a temetőben vacogtatják a fogukat. Megrótták, hogy ablakokra bámul, amely ablakok mögül kiöregedtek a hajdani Pest kisasszonyai és szívet dobogtató úrnői. Megállt a kapuk előtt, mintha valakinek az adresszét keresgélne, holott a régi pesti polgár dolga végeztével megszökött már a városból. — Igen, úgy volt, hogy az író nem is esett csodálkozásba, amikor a Ferenc József díj bizottsága a kétezerkoronás koszorút fejére tette.

De mi lesz a most következő tucatnyi esztendőben, amikor hazánk fővárosa többé egyetlen aranykoronát sem hajlandó reszkirozni azokért a költeményekért vagy regényekért, amelyeket az író urak hozzá adresszálnak?

A jövő programjában szó van gázművekről, elektromos művekről, BSZKÁR-ról, autóbusról, építkezésről, Tabánról, ligetekről, sétányokról, házinyomdáról és más, valóban közhazsnú dolgokról, de nem látom sehohsem a tudományt, irodalmat, amelyet pedig majdnem úgy kedveltek vala a pesti polgárok, mint akárcsak a házinyomdát. Pedig kár volna megfeledezni például a város történetéről, amelyet valakinek vagy valakinek olyan folyamatosan és szakadatlanul kellene írni, mint például a jó lexikonokat szerkesztik, amelyeknek sohasem jelenik meg az utolsó kötetjük. Igaz, hogy voltak gonosz esztendők is ennek a városnak, amikor azt hittük felőle, hogy immár véglegesen megöregedett, többé semmire se használható, — de még az úgynevezett szépaszszonyok életéből sem lehet véglegesen elsikkasztani a kudarcos, nem sikerült esztendőket, hát még egy nagyváros életéből, ahol annyi figyelmező szem kö-

veti a dolgok menetét! Bizonyos, hogy az írók továbbra is a régi boldog büszkeséggel írják le műveikben a nagy B betűt Budapest nevében; a tegnapi kalandorságok, jóízű vagy szomorkás pesti históriák, elkocogott emberek, eltűnt házak, nyomaveszett utcák, csak emlékké váltott polgármesterek és nyugalombavonult harangozók, továbbra is számíthatnak az olvasók érdeklődésére (akik majd egykor megint csak megsaporodnak, mert könyvek nélkül mégse lehetnek meg örökké az emberek). Bizonyos hogy jönnek születnek új írók is, akik majd a tegnapielőtti, tegnapi, sőt mai Budapest arculatát, lelkét, manierját, örömet és bánatát írogatják lámpásaik mellett, viszszaidezgetik a polgárokat a kerepesi vagy a farkasréti temetőkből, ahová azok némi adóhátralékkal elrejtőztek, végigmennek a grádiesokon, amelyeken manapság érdektelenül, sőt közömbös oreával járkálnak, története lesz minden kapukulesnak, ajtószegnek, öreg hivatalnoknak és polgárnak, aki sziszegve kapkodja manapság lábát a pesti aszfalton. — Gondoskodni kellene tehát ebben a beruházási programban azokról a komoly historikusokról vagy lenge írókról is, akik manapság amúgy is elvesztik a kedvüket a tollforgatástól. Nem lehet célja egy főváros vezetőségének, hogy nevelje a tintanyalók számát, de talán végképpen mégse illik megfeledezni róluk, akik a vérkeringésük motorját majd arra használják fel, hogy apró betűkben pallérozva vessék egy nagyváros bús vagy vidám történetét.

Régi íróink szokása szerint eszembe ötlött, hogy kinek — fejedelemnek vagy püspöknek — ajánljam ezen írásomat... A szépesességgű fejedelmek, valamint a düstenyerű püspökök kimentek a divatból, keservesen nyel polgárságból áll a világ, amely polgárság természetszerűleg irtózik mindenféle olyan kiadástól, amelyért nem a végrehajtó jön a küszöbére. Mégis megírtam celtalan folyamodványomat a régen hallgató közvéleményhez, hogy a főváros közelgő új tizenkét évében valamilyen formában gondoskodás történjen az írókról is, akik nem tartoznak se az autógarázshoz, se a telekszerzéshez.

Altatódal

Irtta: PALÁSTHY MARCELL

*Még éjszaka van, kis fiam
S az éjszakának réme van...
Aludj, kicsiny fiam!*

*Éj táboroz földünk felett
S az égről csillagtűz pereg...
Aludj, kicsiny gyerek!*

*Az égről csillagtűz pereg
S döbbenve lép a rémület:
Aludni jobb neked!*

*Az éjszakának árnya van,
De a hajnalnak szárnya van:
Tudd meg, kicsiny fiam.*

*Az árny enyém, a szárny tiéd!
Felgyújtja még kelet ivét
Napunk s ragyog majd nagyvigan:
Aludj, kicsiny fiam,
Aludj, kicsiny fiam!...*

BUDAPEST

Elégtételt az elüldözötteknek!

Irta: PUSZTAI KÁROLY

Idé s tova félvé, 1925 december hónapban történt, hogy a közoktatási bizottság ülésén Lázár Miklós megrázó igazságokat sorolt fel azokról az üldöztetésekről, melyekkel a tanügy kipécézett munkásait a kurzus, a fegyelmi szabályok mellőzésével, sőt sok esetben fegyelmi vizsgálat nélkül állásuktól megfosztotta. Könnyű volt a kurzus helyzete, mert a törvényhatóság nagy része kivonult a városházáról. Nem akart a gyűlöletnek fátylát gyujtani. A bizottságokból pedig jó eleve kirekesztettek mindenkit, aki esetleg keresztezte volna kitűzött céljait.

Ezen a bizottsági ülésen hangzott el az első *mea culpa* a tulsó oldalról. Egy jobboldali beszéd, mely elismerte, hogy üldözések, igazságtalanságok történtek. Az ülésen pártkülönbég nélkül elhatározták a jóvátételt.

Jó néhány hónap pergett le azóta s a jóvátétel késik . . . késik. Az agyonüldözöttek, kiket megfosztottak igazgatói állásuktól, vagy degradáltak és lakásukból kiszorítottak, reménységet táplálva még, de bizalom fogytán, mint élő mementók járkálnak és várják a pártközi határozatnak megvalósulását. Ámde sajnós, a határozat ma is csak írott malaszt és nem látjuk azt a megmozdulást, mely az üldözötteknek erkölcsi és anyagi elégtételt volna hivatva — ha kell: kicsikarni.

Úgy véljük, hogy nem szabad tovább agyonhallgatni a multak bűneit, mert akkor a petrováci, csiléri-i, kontrai, biberi — vagy mit tudom én, hogy mi-féle kereszténység állandósítaná szomorú diadalát. Jól tudjuk, hogy az üldözés, a hajsza, a levitézlett kurzus törvényhatósági szerveiből és a tanítók szövetségéből indult ki. Az eszközöket is ez a két testület szolgáltatta. Az előbbi azért, hogy politikai szekértolóit jutalmazza, az utóbbi pedig azért, hogy a koncokért kinyujthassák kezeiket.

Tisztelet a kivételeknek, de olyan egyének lettek utódjaink, kik . . . de beszéljenek a tények.

Előre kell bocsátani, hogy az egyik tanító elcsapási végzésének indokolása például azt mondja a többi között: „. . . magyar tanítói állásra még az sem érdemes, aki a kommünnt csak véletlenül is alátámasztotta”. Ezzel a jellemző kijelentéssel szemben, utódjaink között van vörös termelőbiztos, több vörös iskola-vezető, önkéntes vörös katona, vörös katona-sorozóbizottsági tag, szóval: a kommün mindenfajta exponenséből egy pár díszpéldány.

Itt aztán nem keressük, hogy ezek „véletlenül”, vagy tudatosan támogatták-e a nemzeti eszmét sárba-tipró vörös uralmat. Megnyugszunk abban a gondolatban, hogy minden kor megkapja azokat az embe-reket, kiket megérdemel.

Nem keressük azt sem, hogy miért nem ezek a kommün- és kurzuslovagok kerültek B-listára, mert hiszen e listák összeállításában a hatóságot a törvény szerint felelősségre vonni nem lehet, joga volt azt cselekedni, amit akart.

Azt azonban önértzetesen kérhetjük, hogy míg egyik oldalon a nemzeti eszme megcsúfolói öntelten mosolyognak, addig a másik oldalon, huszonöt-harmincöt éves becsület munka után, ne legyenek koptaló, szenvedő martírok. Itt az ideje végre, hogy a szenvedőknek elégtétel adassék. Ne nyujtsák tovább az üldözöttek szenvedését és szerezzenek érvényt a pártközi határozatnak.

Pardon, tévedtem! — mondja a tanács, — de a munkát más kapta meg! A tévedésnek pedig a következők az előzményei: Néhány héttel ezelőtt a főváros építési osztálya pályázatot írt ki a Váci út és Gyöngyössy ucca sarkán épülő városi ház belső festési munkálataira. Tíz ajánlat érkezett be. Második helyen ár tekintetében az Erdős Lajos festő- és mázó-cég állott, amely már dolgozott a fővárosnak máskor is. Ez a cég 220 millió koronát kért a munkáért. Amikor az építési albizottság elé kerültek az ajánlatok, a bizottság ennek a cégnek ajánlatát találta legmegfelelőbbnek és neki akarta kiadni a munkát. Ekkor azonban Vig főtanácsos, aki az ügyet referálta, kijelentette, hogy az Erdős Lajos-cég nem jöhet a munkakiadásnál tekintetbe, mert nem szakmabeli, nem festő és mázó, hanem festékkereskedő cég. Így a munkát a Jóföldy Tibor-cég kapta meg, a maga 256 milliós ajánlatával. Az Erdős-cég természetesen tiltakozott a dolgok ilyen elintézése ellen, és érdeklődött, miért részesítették a drágább ajánlatot előnyben az ő olcsóbb ajánlatával szemben. Ekkor derült ki, hogy van ugyan egy ilyen nevű festékkereskedő cég is, de — az nem azonos a pályázó festő- és mázó-céggel. Az ügyön persze már nem lehetett segíteni, mert a munka már ki volt adva. Nem történt semmi, csak az ügyosztály tévedett — egy Wolff-párti pályázó javára, egy demokrata pályázóval szemben? De kérdezzük: szabad ilyen felületes módon kezelni adófizető polgárok ügyét? Kérdezzük továbbá: miért nem volt a bizottság óvatosabb az ügyosztály felületességével szemben? Kérdezzük végül: meddig tartanak még ezek a viccek és mit gondolnak, meddig hajlandó a blokk ezeket a tréfákat tűrni!

VI., Mozsár ucca 9.

Telefon: 99-07.

A
ROYAL APOLLO
CORSO * OMNIA

internacionális attrakciós műsora

Maria Jakobini, a legszebb olasz filmprimadonna
felléptével

A FATTYÚ

dráma 8 felvonásban. A többi főszerepeket játssza: Erich Kaiser Titz,
Mary Kid, Heinrich Peer. — Ezenkívül:

Conan Doyle leghíresebb detektívregénye, a

NÁBOB KINCSE

(A NÉGYEK JELE)

Sherlock Holmes legújabb kalandja

Radius

Radius

SZOCIÁLPOLITIKA

A szociálpolitikai kongresszus programja

Irta: SZÁNTÓ MENZHÉRT, ny. h. államtitkár,
a Népegészségügyi Múzeum igazgatója

Az egészségügyi és szociális feladatok mindig fontos problémái voltak az emberiségnek. Nőttön növekedett a fontosságuk a nagy háború folytán. Még javában dult Európa népeinek ez a szerencsétlen mérközése, mikor a budapesti kir. Orvosegyesület Liebermann Leó egyetemi tanár javaslatára elhatározta egy népegészségi országos kongresszus összehívását, a hazánkban észlelt aktuális kérdések megvitatására. A kongresszust 1917 október végén tartották meg egész közéletünk vezető férfainak közreműködésével. Megvitták a népesedés, politika, gyermekvédelem, város és falu egészségügye, a kórházügy, szociális biztosítás, népelemezés, lakásügy és a népbetegségek leküzdésének kérdéseit.

A tárgyalás célját és irányát Liebermann Leó előadása világította meg legjobban a következő megállapításával, amelyek ma is irányadók:

— A közegészségügy elsősorban pénz, másodsorban oktatás és nevelés s csak harmadsorban szorosabb értelemben vett közigazgatási és szakorvosi közvetlen beavatkozás kérdése. Ki kételkedik abban, hogy egy falu vagy község egészségügyi viszonyai, még a legjobb közegészségügyi közigazgatás mellett sem lehetnek jók, ha a lakosság szegény, s viszont ki merné tagadni, hogy a jó kereset, a jó mód már egymaga többet tehet a népegészség érdekében, mint a legszigorúbb törvény vagy rendelet. Jobbmódú, vagy jobbkeresetű paraszt- vagy munkásember nem húzódik meg olyan egészségtelen, a köztisztaság legelemből követelményeibe ütköző fészekben, mellyel csak a mindennapi kenyérért küzdő szegény kénytelen megelégedni. Más-képpen fest a jobbmódú, jókeresetű munkás háza, udvara és kerteskéje, mint a szegény emberé, még ha nem is tud semmit a közegészség rendezéséről szóló törvényről s annak intézkedéseiről, melyek a lakóházakra és azok környékének tisztántartására vonatkoznak. Viszont hiába intézkedik a törvény mindezekről, ha mindennek *alapfeltétele*, a jómód hiányzik.

— Teljesen elhibázott, vagy legalább is a népegészség nagy kérdésének szempontjából alig számottevő dolog az előbb-utóbb kimerülő *magány-jótekonyságban* az említett alapfeltételt szurrogatumnak keresni, mint ahogy *reménytelen még a törvényhozás legnagyobb áldozatkészsége mellett is olyan közegészségügyi budgetre számítani*, mely biztosíthatná mindazon törvények és rendeletek eredményét, melyek a népegészség fentartására az egész országban szükségesek. Mint ahogy a mezőgazdaság és ipar fejlesztésében az állam feladata nem abból áll, hogy a mezőgazdát fundus instructus-sal, az iparosokat műhelyekkel vagy gyárakkal, mindkettőt pedig forgalmi tőkével lássa el, hanem csakis abból, hogy *elhárítsa* azon nehézségeket, melyek a fejlődésnek és boldogulásnak akár anyagi, akár szellemi téren útját állják és törvényekkel biztosítsa a közérdek által megkívánt korlátokat és rendet: épúgy a népegészségügy terén sem láthatjuk az állam feladatát abban, hogy *ügyszólván készpénzzel igyekezzék pótolni azt, ami pótolhatatlan, t. i. a nép hiányzó jómódját, vagyonát, keresetét, itt-ott nyújtott apró, szinte alamizsnaszámba menő segélyekkel*, hanem csakis abban, hogy *megkönnyítse a nép megélhetését, elhárítsa* azon nehézségeket, melyek annak útját állják s így biztosítsa a népegészség fentartásának és fejlesztettségének ezen legelső kötelességét, törvényes intézkedésekkel, rendszeres felügyelettel és egészséges életmódra való neveléssel tegye járhatókká azon utakat, melyek az egész nép lehető legtökéletesebb és az szellemi kifejlődéséhez vezetnek.

Az azóta lefolyt évtized annyi veszteséget és szenvedést hozott hazánkra, hogy az 1917. évi kongresszuson tárgyalt feladatok fokozottabb mértékben állanak ma előttünk és még kiszélesedtek a szociális problémák megnövekedésével. A feladatok fontossága arra indította a népjóléti minisztert, hogy az aktuális szociálpolitikai és egészségügyi kérdések megvilágítására ez év őszére újabb kongresszust hívjon össze, melyet előreláthatólag október 21—23-án fognak megtartani. E három napon át, délelőtt és délután fognak ülésezni, külön a szociálpolitikai és külön az egészségügyi kérdések megvitatásával. A szociálpolitikai kongresszus előkészítésére Földes Bélát, az egészségügyire br. Müller Károlyt kérte fel a miniszter. Mindkét vezető a szakemberek köréből bizottságot hívott össze a megvitatandó kérdések kijelölésére. A szociálpolitikai kongresszus a következő kérdéseket tűzte ki tárgyalásra:

1. Társadalompolitikai intézet;
2. Társadalom-erkölcsi és politikai nevelés és oktatás;
3. Közigazgatási tisztviselők társadalompolitikai képzése;
4. A középosztály válsága, különös tekintettel az értelmi osztályra;
5. Női keresetágak;
6. Szegényügy és közjótékonyosság;
7. Népeséggazdaság;
8. A tanya problémája;
9. A munkanélküliség megelőzése;
10. Munkanélküliség esetére való biztosítás;
11. Mezőgazdasági munkások szociális biztosítása;
12. A munkások szellemi és erkölcsi életszínvonalának emelése;
13. Lakáspolitikai irányelvek;
14. Munkáslakások;
15. Népelemezés;
16. Tej;
17. Békéltetés szervezése;
18. Gyári bizottságok és munkaközösség;
19. Munkásjóléti intézmények;
20. Szociálpolitika és statisztika;
21. Munkügyi közigazgatás szervezése;
22. Törvényes munkásvédelem.

Ezek valóban a mai kor aktuális problémái. Nem állthatjuk magunkat azzal a hiedelemmel, hogy a kongresszus e nehéz kérdések megoldását fogja szolgáltatni, de azt remélhetjük, hogy az arra hivatott szakemberek közreműködésével a közvélemény megfelelő tájékoztatást fog nyerni ezekről a kérdésekről és a kívánatos megvalósítást egy lépéssel előbbre fogja vinni.

Mi kell a pestieknek?

PéNZ! PéNZ! PéNZ!

Hogyan szerezhethet mindenki könnyen, erről tart ma páratlanul mulatságos, de egyben tanulságos előadást a gyönyörű DOROTHY MACKAIL.

A dollárhercegnő

cimszerepében

HOOT GIBSON, mint arizonai hős

A fekete sárkány

főszerepében.

Kamara

Corvin Színház

1/26, 3/18, 3/10

1/27, 9

KÖZGAZDASÁG

Pengőmérleg: aranyigazság

Megindult a pengőmérlegek közlése és bennük közgazdasági életünk tükröződik. Sokáig húzták, halogatták a pengőmérlegek publikálását. Itt is, ott is felhangzott már a gyanu, hogy a részvénytársaságok nem ok nélkül vonakodnak a helyzetüket föltáró „aranyigazságot” napfényre hozni. Most aztán, hogy a pengőmérlegek egy számottevő csoportját nyilvánosságra hozták, szinte kellemes a csalódás, mert azok nagy általánosságban nem oly kedvezőtlenek.

E szabály alól persze vannak kivételek. Sok vállalat mérlege nem keltett kellemes csalódást, mert valóban siralmas helyzetet tár föl, a nagy többség mérlege azonban elbírja a kritikát.

Egyenesen meglepő, hogy olyan pengőmérlegek is kerültek nyilvánosságra, amelyek vállalataik békebeli vagyonának, alap- és tartaléktőkéjének teljes száz percentes átmentését igazolják. Ezeket a vállalatokat természetesen csak az ipari részvénytársaságok között kell keresni, amelyeknek a konjunktúra kedvezett. Ezek között elsősorban érdemel említést a *Magyar Pamutipar Rt.*, amely az elmúlt nehéz esztendőket is a maga javára tudta fordítani és tőkeerejét megnövelte, ami kétségtelenül a kitünő vezetése érdeme, mert a textilszakma többi vállalatai korántsem díszkedhetnek hasonló eredménnyel. Így a *Kartonnyomó* mérlege igazán nem mutatja a kedvező konjunktúra fényes eredményeit, sőt a *Goldberger* is lemarad a *Pamutipar* mögött.

A vasipari vállalatok sem díszkedhetnek egyformán eredménnyel. A *Ganz-Damibus* mérlegét, amely elé a legnagyobb érdeklődéssel tekintettek, vegyes érzelmekkel fogadták. Pedig a mérleg kedvező eredményről számol be, mert a felértékelt részvények névértéke és a vállalat tartaléktőkéje olyan vagyoni státust prezentál, amely megfelel a mai másfél millió koronás részvényárfolyamnak. Hogy időközben a részvény a tőzsdén játékpapírrá vált, arról maga a gyár nem tehet s egyáltalán nem kár, ha a tőzsdei spekuláció további fantáziát nem lát a papírban, hiszen a pengőmérlegeknek éppen az volt a célja, hogy az aranyigazság fel-tárással a túlfűtött tőzsdei fantáziát lelohassza.

A *Magyar Fém- és Lámpaárugyár*, bár úgy a háború alatt, mint az utána következő konjunkturális esztendőkből a legszertelenebb lehetőségeket élvezte, 4,5 millió pengő vagyonával aligha elégti ki a hozzáfűzött várakozásokat. Különösen ha tekintetbe vesszük, hogy e vagyon negyedrészét követelésekből áll, ami a mai viszonyok közt csak bizonyos százalékig tekinthető komoly, vagyis aranyvagyonnak.

A *Lipták-gyár* mérlege szintén esedékes és bár még nem jelent meg a mérleg, hír szerint jól konzervált vagyont és kitünő üzleti eredményt ígér, mert 3 ezer korona osztalékkal, a mai tőzsdei értékelés szerint, 12 százalék kamatot fizet.

Sok pengőmérlegen nagyon is meglátszik a műgond, amellyel elkészült s amely szerint nagyon vigyáztak arra, hogy a mérleg eredménye a mai tőzsdei árfolyamokat igazolja. Így a *Felten* közismert, régi módszerével a gyári berendezést nem állítja be vagyontételnek a mérlegbe, mégis kimutatja a tőzsdei árfolyamnak megfelelő vagyoni állapotot, ami azonban nem felel meg a rossz üzleti eredményt, mely a hitel-üzlet túltengése mellett 210 ezer pengő veszteséget tüntet föl.

Az *Auer* viszont szakít a régi gyakorlattal s a gyári berendezés és felszerelés teljes felértékelésével 800 ezer pengőben mutatja ki az elmúlt években 1 millió papírkoronára becsült berendezésének értékét s így sikerült a tőzsdei árfolyamot valamelyest túlhaladó részvénybelértékét kimutatni.

A vállalatok ellentétes mérlegkészítési technikája általán sok vitára ad okot érdekelt körökben és sokan kíváncsiak, s az aranymérleg lényegének megfelelő szükségességnek tartják a gyáreépületek és berendezések komoly fölbeicsülését, bár tagadhatatlan, hogy a rendelet módot ad a relatív értékmegállapításra s hogy az a részvényesek érdekeit szolgálja.

A *Nova* mérlege — miután a vagyonkomplexum a legértékállóbb ingatlanokban van —, természetesen beállítja csaknem négy tucat házát és egyéb ingatlan értékeit és bár a pengőmérleg 11 millió pengő meghaladó vagyont mutat ki, igazán nem lehet túlértékelésről beszélni. A *Nova* kedvező mérlege nem keltett meglepetést, mert hiszen azt a tőzsde már előre eszkomptálta.

A *Trust* és *Phöbus* mérlegei minden várakozást kielégítenek s részvényeik tőzsdei karrierjét igazolják. — A *Borsodi Szénbánya Rt.* nemesak üzemet volt kénytelen redukálni, de az osztalékot is csökkentette. — A *Magyar-Belga* mérlege lanybuló üzletmenetről tesz tanúságot. — A *Nemzetközi Fém- és Vaskereskedelmi Rt.* egy százalékos jövedelmezősége aligha fogja kielégíteni a részvényeseket.

A bank-mérlegek közül eddig csak a *Magyar-Cseh Iparbank* pengőmérlege jelent meg s ez nagyon kedvező eredményt tüntet föl, amennyiben békebeli tőkéjének csaknem száz percentig való átmentését tünteti föl, ami éppen a bankok vagyonkonzerválási eredményei mellett kivételesen elsőrendű teljesítmény.

A Király ucca az új áruház ellen. A Király ucca kereskedői népes értekezletet tartottak hétfőn este a Központi Demokrata Körben, melyen aktuális sérelmeikkel foglalkoztak. *Bosnyák* Izsó fővárosi bizottsági tag elnöki megnyitójában rámutatott arra, hogy a Király ucca régi és dolgos kereskedői a legnagyobb válság napjait élik. Felhívta kereskedőtársait, hogy vegyenek részt abban a propagandában, mely a nagy reklámmal dolgozó, új áruházzal szemben a Király ucca régi forgalmának helyreállítását célozza és árait szállítsák le az elérhető legalacsonyabb határig, hogy a régi közönség és régi forgalom visszatérjen a főváros kereskedelmi életének ebbe a főúterébe. *Tsuk* Imre, *Fleischmann* Tivadar, *Gerő* Márton, *Gerő* Márkus, *Katz* Károly.

Két nagy amerikai filmet játszunk ismét e héten!

1. *Lázadás az Ördögzigeten.*

Corinne
Griffith

2. *Ha nagy leszel.*

Colleen
Moore

RUÁNIA
MOZGÓKÉP-OTTHON
CAPITOL & ORION

Deutsch Károly és még többek felszólalása után, elhatározta az értekezlet, hogy *propagandával fogja a közönséget fölvilágosítani* és a kereskedelmet támogató bizottsági tagok révén oda fog hatni, hogy a *Király utca világitását öszig megjavítsák*, továbbá, hogy az új autobusvonalak közül is tereljének egyet a Király utcába. Ezzel párhuzamosan mozgalmat indítanak abban az irányban is, hogy azokból a tisztántúli városokból, melyek forgalma azelőtt a nyugati pályaudvaron át honyolított le, a vonatok ismét ide fussanak be.

Az ország iparosainak följajdulása. Országos nagygyűlést rendez április 22-én az ország iparossága, amelyen elünnöndani szándékoznak sérelmeiket, bajaikat. Titkok, meglepetések nem fognak kipattanni ezen a monstre-nagygyűlésen, mert hiszen az iparosok szomorú helyzete ismeretes és panaszaik jogosságát senki kétségbe nem vonja. Hogy most mégis nagygyűlést tartanak, igen jó jel, mert azt bizonyítja, hogy az adókkal és más közterhekkel agyonnyomóított és sorsukra bízott szerencsétlen termelő társadalom ha mindenét el is veszítette, — hitét, bizalmát még megtartotta. Még bíznak abban, hogy a kormány segíteni akar, és hogy segíteni tud a helyzeten s azokból a határozati javaslatokból, melyeket előterjesztenek, egész gazdasági kormányprogramra való anyag bontakozik ki. Hogy jók-e, célravezetőek-e ezek a javaslatok, fölösleges bírálni, elég a helyzet ismerete ahhoz, hogy panaszos följajdulásuk megértésre és méltánylásra találjon ott, ahol az ilyen panaszokat nagyon nehezen hallják meg. Nem az iparosságot, az országot menti meg, aki kívánságait honorálja, s most, a közmunkák megindu-

lásának küszöbén, becsületes elszántsággal és jóakarattal kell az ország iparostársadalmát lábbaállítani.

Európa réme: a munkahiány. A munkanélküliség sorvasztó bacillusai gyötrik Európát legyöngült, kivérvett testét. Az 1925-ik év riasztó statisztikája felszök előtűnik, amelyből a számok mint esontvázak merednek felénk, — hány tragédia, hány család, hány nép összeroppanása sötétlik e komor számoszlopok mögött! Vagyük sorjába az államokat: *Angliában*, 1924-hez viszonyítva, romlott a helyzet; 1925 végén 1.277.000 munkás kapott munkanélküli segélyt. *Belgiumban* 1925 második fele jobb volt, mint az első fele. *Dániában* 1925 végén 72.384, 1926 elején már 84.000 volt a munkanélküli. Ez a szám ebben a kis országban megdöbbenően magas. *Franciaországban* nincs ugyan munkanélküli, sőt külföldről hozatnak munkásokat, de a frankinfláció okozta ál-konjunktúra minden nap felborulhat. *Magyarországon* 1923 vége óta 1925 végéig folyton emelkedett a munkanélküliség. A szakszervezetek kimutatása szerint 1923 januárjában 36.641 volt a munkanélküliek száma, februárban 36.764 (20.3%), márciusban 26.873, áprilisban pedig 36.360, míg 1924 januárban csak 17.643 volt a munkanélküliek száma. A tényleges szám azonban *mintegy 25%-kal nagyobb ennél*. Különösen súlyos a magántisztviselők, az építőipari és a gépipari alkalmazottak helyzete. A berlini dr. Angéle *Auburtin* beszámolója szerint a magyarországi munkanélküliséget egyrészt a *régi államterület megoszlítása*, másrészt az *inflációs ál-konjunktúra* idézte elő. *Német-Austriában* a munkanélküliség egyre ijesztebb méreteket ölt. 1925 januárban 187.559, decemberben

KIS TÁRCA

„A felszabadult nő”

Irta: dr. BALLAGI ERNŐ

Újabbán sokat beszélnek a nők felszabadulásáról. Két kiváló magyar író állapította meg ezt a kortüntet és — esodálatszerűen — mindketten a *divatban* látták a nő felszabadulásának, sőt *férfiasodásának* jeleit. Egyik: a reformruhában látta ennek a nagyszerű folyamatainak a bizonyítékát, a másik pedig, ezen is túlmenően: a nadrágban, mely a „férfias nőt” jelképezi.

Annai kétségtelen, hogy a divatban és az öltözködésben nem nagyon szabad megbízni az ilyen kérdéseknél. A szabadság éppen oly kevéssé van kapcsolatban az öltözködéssel, mint ahogy a tizennégy éven túl meghosszabbított esodagyermek-öltözködés még senkit sem avatott hegedűművészé. De a divat története is ellentmond minden okoskodásnak, mert a *directoire* lenge nudítása után jött a krinolin és a páncélfűző. Ami pedig a „férfiasodást” illeti, a háborús eszma-cipők divjától elég gyorsan váltották fel a kivágott selyemcipellőket. A természet éppenséggel nem ismer olyan ugrásokat és átalakulásokat, mint a divat sze-szélye, mely sokszor hagy kétségben afelől, hogy valaki „fiú-e vagy leány?”

Egyébként is elhibázott általánosítás, ha a „nők felszabadulásáról” beszélünk. A női társadalom két szélsősége ugyanis már régóta „szabad”. *Shaw* elég szarkasztikusan írta meg Katalin cárnő szabadságát, *Schnitzler* Mici grófnője sem egy elnyomott női társadalmat képvisel. A másik oldalon pedig *Zola* *Germinalja* rajzolta meg annak a szomorú „felszabadulásnak” az útját, mely a munkásosztály nőit „szabadítja fel”, helyesebben szabadítja el a családtól, a férfitől, az ételtől. A „felszabadulásnak” ez az útja a bányatárnába, vagy az uccasokra vezet.

A legutóbbi évek eseményei legfeljebb a *polgári nők életében* jelentettek mélyreható változásokat. A háború elvitte a férfiakat és az elmaradt jövedelem,

de meg a megüresedett munkaalkalmak arra kényszerítették a polgári családok nőit, hogy hivatásokban helyezkedjenek el. Ez a *kényszerűség* még nőit a háború után, mikor hozzájárult az a szomorú gazdasági és statisztikai kényszerűség, mely mind több nőre tette kilátástalanná, hogy a házasságban és a családon belül teljesítse természetesen hivatását.

Az a különös férfi-lovagiaság, mely újabbán oly szívesen hangoztatja a nők felszabadulását, nem veszi észre, hogy ez a „felszabadulás” voltaképpen *azt jelenti, hogy a legtöbb férfi ma képtelen egyedül eltarthatni a családját*, hogy a női szabadsággal fordított arányban csökken a családalapítás szabadsága, helyesebben: lehetősége. És még valamit nem vesz észre ez az újjongó férfihang: nem veszi észre, hogy amit dicsér, az voltaképpen a polgári társadalom szomorú hanyatlását és a polgári világrend alapjául szolgáló családi élet lazítását jelenti. *Hogy ez a dicséret: valóságos propaganda a polgári világrendet ellen.*

Mert az az író, aki a „felszabadult” nőt az élet-hivatások harterére küldi és boldogan „szabadítja fel” a nőt a gyermekszülés és nevelés gondjai alól: elfelejt valamit. Elfelejt, hogy szülni még a legszélső szabadságon felépült társadalomban is csak a nők tudnak, *gyermeket nevelni pedig mindaddig a nő feladata lesz, míg azt nem veszi a hivatal, a falanszter*, vagy bárhogyan is nevezzék. Aki pedig polgári ésszel és polgári logikával gondolkodik, nem kívánhatja ezt és nem óhajthat egy olyan „felszabadulást”, mely végső következeiseiben a férfit és a nőt egyaránt feloldozza egy olyan rendszernek, melyet a polgári szabadság-fogalmak alapján a legsúlyosabb kényszernek és elnyomottságnak kell érezni.

Nem a nőket kell felszabadítani, hanem a társadalmat. A férfiak még soha olyan súlyos függőségben nem éltek, mint ma. És az eton-frizura, cigaretta, nadrág és női szmoking sem tudja felidézni azt a esodát, hogy egy elnyomott társadalomban szabad női típust virágoztasson fel.

A strazza-könyv függetlenségénél pedig még mindig kellemesebb és hasznosabb az anyakönyv elnyomottsága. A nőre is és a társadalomra is.

pedig 240.000 munkás keze volt télen, de ennél jóval több a munkanélküli, mert azokat, akik a segély kilencven százalékat, mint pótlékot, másunnét kapják, nem vette tekintetbe a kimutatás. A munkanélküliek fele Bécsre esik, nevezetesen a fémiparra. Olaszországban az 1922-ben kimutatott 600.000 munkanélküli 1925-re erősen megesapant, főleg a nagyméretű kivándorlás következtében. Franciaországban kívül állítólag Csehszlovákiában a legterjedtebb a helyzet. Itt 1924 októberben 71.930, 1925 októberben pedig csak 39.743 munkanélküli számláltak. Ezt a statisztikát azonban főntaralással kell fogadni. Európán túl tekintve, a legtöbb munkanélküli a Japánra esik, ahol 1924-ben 500.000, 1925. éleiben 932 ezer, viszont a kereskedelmi kamarák jelentése szerint 3 millió és 400 ezer volt a munkanélküliek száma. És a viszonyok még egyre rosszabbodnak. Az Egyesült Államokban jelentősen javult a helyzet.

A MÁK pengőmérlege. A Magyar Általános Köszönvény Részvénytársaság igazgatósága közli, hogy április 30-ára hívja össze az évi rendes közgyűlést, melynek a tartalékok és jöletli alapok megfelelő gyarapítása mellett részvényenként 200.000 koronás osztalék fizetését fogja indítványozni.

A Magyar-Cseh Iparbank pengőmérlege. A Magyar-Cseh Iparbank igazgatósága Novotny János elnökkel megtartott ülésén elhatározta, hogy a f. évi április 22-ikére összehívandó közgyűlésnek javasolni fogja, hogy az intézet részvénytőkéje hárommillió pengőben, tartaléka egymillió pengőben, részvényeinek névértéke pedig 15 pengőben állapítsák meg. Evérből 25 részvény összevonása útján egy 15 pengő névértékű részvény fog azok ellenében díjtalanul kiszolgáltatni. Az intézet vagyonát, noha a felértékelést rendkívül mérsékelt arányokban és szigorú óvatossággal eszközölte, nemcsak teljesen megőrizte az 1914-es utolsó békeévben mutatkozott aranyállagában, hanem lényegesen gyarapította. Az elmúlt üzletév 6.165.099.573.76 korona tiszta nyereséggel zárult, melyből részvényenként 1000 korona, összesen ötmilliárd kerül osztalékképpen kifizetésre, egymilliárd pedig a tartalékalapra és 100 millió korona a tisztviselői segélyalapra fog fordítani.

A NOVA pengőmérlege. A NOVA Közlekedési és Ipari Rt. 1925. évi zárszámadata 11.970.500.008 korona nyereséggel zárult és az igazgatóság az április 29-ikére egybehívandó közgyűlésnek részvényenként 15.000 korona (előző év 5000 korona) osztalék kifizetését fogja javasolni. Ugyanezen közgyűlés fogja a megnyitóméreteget is megállapítani, amely 11.200.000

pengő részvénytőkéit és 6.440.000 pengő tőketartalékot tüntet fel. Az igazgatóság javaslatára 25 régi részvény 16 darab 25 pengős részvényre fog összevonatni.

Beküldött könyvek:

Hegedüs Lóránt: Mikor a háború meghal. Politikai regény 1970—71-ből.

André Gide: Mestelen (L'Immoraliste.) Fordította: Gyergyi Albert. A Franklin Külföldi Regényírók sorozatának új kötete. Ára fűzve: 43.750, kötve 62.500 korona.

Csergő Gyula: Maga nevetni fog. Tréfák, humoreszkek, adomák, vigjáték. Ára: 10.000 korona.

Lagerlöf: Krisztus-legendák. Svéd eredetiből fordította Lefler Béla. A Franklin Társulat kiadása, a Külföldi Regényírók sorozatának új kötete.

Dr. Madzsárné Jászi Alice: „A női testkultúra új útjai”. Az Athenaeum Rt. kiadása. Ára 62.500 korona.

Andreas Ady: Auf Flammenwagen der Lieder. Hetényi-Heidelberg Albert német fordítása. Ady válogatott verseiből. Pollák Gusztáv kiadása.

Galantai Gyula Erzsébet körút 44. Brehm: Állatok világa 10 kötetben és Arany János összes munkái 8—12 kötetben megvénem.

**Tűz ellen biztos a harcod,
Hogyha veszel „Minimax”-ot**

Magyar Minimax Rt.
Gyár: Rózsa ucca 85. Telefon 37-31

NÓMOZGALOM

A főváros kerületeinek megszervezése után — mint a Polgár-ban jeleztük már — rövidesen elkezd a Női Tábor a vidék megszervezését. A női szervezet irodájába máris tömegesen érkeznek lelkes vidéki demokrata asszonyok levelei, akik egy-egy kerület vagy város megszervezésére vállalkoznak. A szervezkedés megindítását egyelőre Baracs Marcellné elnöknasszony betegsége hátráltatja még. Az elnöknő egy hét óta gyengélkedik és így nem vehet részt a munkában a tőle szokott intenzitással. Emiatt az e hétre kitűzött női összejövetelek legnagyobb része elmaradt s így a nőmozgalomnak csupán két mozzanatáról számolhatunk be.

A II. választókerület

nőcsoportja hétfőn műsoros teadélután rendezett az Esplanade-szálló fehértérben. A teadélután műsorát dr. Horváth Renée elnöknő vezette be, majd dr. Löffler Vilmos a kerület demokrata

körének nevében üdvözölte a megjelenőket, további összetartásra és munkára buzdítva a nőket. Gáspárné David Margit írónő a női lelkületről tartott szabad előadást. Sándor Mary és F. Ekecs Mancsi éneke, Steiner Böske hegedűszáma, Gárdos Mancsi táncja, Csillag Erzsébet és Hönig Alice szavalata, dr. Győri Pál áriái egészítették ki az élvezetes műsort, melynek zenei számait Szalmás Piroška és Erényi tanár kísérte zongorán. Külön kell megemlékeznünk a hat éves Gárdos Pirikéről, aki Adyverseket adott elő meglepő készséggel. A sikerült előadást, mely körül dr. Galatin Hugoné ügyvezető-elnök buzgólkodott, dr. Horváth Renée zárószava fejezte be.

Pénteken hangversennyel egybekötött tea-délután keretében bontott zászlót

a X. választókerület

Női Táborra, nagy és díszes közönség jelenlétében. Dr. Baracs Marcellné elnöknasszony megnyitóbeszédében kifejtette, milyen utakon kell haladniuk a demokrata nőknek, ha sikert akarnak elérni. Utána dr. Csergő Hugó író tartott elő-

adást a nőmozgalmak fejlődéséről. Megemlékezett azokról az időkről, amikor ő, mint a Népjelölti Központ vezetője gyakran volt kénytelen fájdalommal konstatálni, milyen gyakorlatlanok a nők a szociális feladatok elvégzésében. Azóta nagyon sokat tanultak és haladtak, amíg a mai fejlődési fokot elérték. Most már nemcsak szociális téren, hanem a politikai propagandában is méltó kiegészítői a férfi munkájának. Tovább kell folytatni a szervezkedést, mert a mai élet fokozott követelményeket ró a nőkre. Az előadást hangverseny követte melyen Kovács Klári és Alice táncművésznők, Zahler Erzsébet a Teréz Körüti Színpad tagja, Steiner Erzsébet hegedűművésznő, Krausz Ilona zongoraművésznő, Cs. Szász Renée énekművésznő, Sándor Mary operanékesnő, és Nemes Violetta gyermekprimadonna vettek részt. A siker érdekében Gellert Miksáné elnöknő, Molnárné Steinitz Elza, Baracs Jánosné, Barsay Gézané, Werkner Zsigmondné, László Béláné és Gaiduschké Adolfné buzgólkodtak.

A XI. választókerület Női Csoportja e hónap 28-án rendez hangversennyel egybekötött teát a Központi Demokrata Kör helyiségében. A rendezés munkájában Hatsék Gézané, Weltkugelné Blum Ilka és az elnökség többi tagja fáradozik.

KERÉKPÁROK

Eredeti francia gyártmány,
teljes felszereléssel **1,900.000 K**

Alkatrészek, gumik gyári árban

SCHWARTZ GÉZA kerékpár
nagyraktára
Budapest VIII, Német u. 45. Vigyázat saroküzlet!

PÉNZT azonnal folyósít.
Kihelyezzük pénztét leg-
jobbban. Bankház, Üllői út 67

RÉZ, VASBUTOR sodrony, ágybetét
gyermekkocsik olis-
mert jóminőségénél fogva legelősb **HIKKER** gyárában.
Budapest, VII., Dohány ucca 6. szám. Telefon: József 124-12

Krámer Adolf
festő- és mázolómester
Budapest 7, Lágymányosi u. 4. Tel. J. 82-57

ÉKSZEREKET, kereskedelmi árukat bizományba át-
veszünk, azokat legjobban értékesítjük.
Értékértékesítő, Dob u. hatvankilenc

(Nemzetközi Orfeum) **TABARIN** VIII., Rákóczi út 63

Világvárosi műsor
Kezdeté 10 attrakció Kezdeté 10 órakor

Vér-, bőr- és nemibetegségeket gyöke-
resen gyógyít 30 évi tapasztalat alapján
Dr. Mitzger hírneves intézete, Buda-
pest, József körút 3
Legújabb „SALVARSAN” oltások. Vérvizsgálat

Népopera Kávéház

Esténként Nyiregyházi **SÁRAY ELEMÉR** muzsikál

SZOLID POLGÁRI ÁRAK

Engedményes ár-
ban hangszerek
és gramofonok
a Nemzeti Demokrata
Pártkör tagjainak
Lemes ajdonságok
legnagyobb raktára
Hangszer-Otthon

FEKETEMIHÁLY

Budapest VIII. kerület, József körút 9. szám

EPONZS

női ruhára és kosztümre, gyönyörű
választékban, dupla széles

35 ezer

Gólya-Áruház

VI., Király ucca
és Nagymező ucca sarok
IV., Vámház Körút
és Királyi Pál ucca sarok

FÜRCHGOTT GYULA

villamosszerelési cikkek és rádióanyagok nagykereskedése
Budapest, VII., Dohány ucca 63.

Békebeli márka!

Gyártja: **Özv. Bánd
Gyuláné és Fia**
kenyérgyára

VI., Frangepán ucca 15

Demokratáknak enged-
mény adok
FÜSZER ÉS CSEMEGE árukból
WIESNER ERNŐ fűszer- és csemege
kereskedő
VII., Dohány ucca 102. Szegényház-tér sarok.

BÚTOR

a legegyszerűbből a legfinomabb ki-
vételig, szolid árak mellett kaphatók
Modern Bútorszalón
Üllői út 14, Baross ucca 11

Zálogcédulákat

SZÉKELY EMIL

Király-
utca

51.

(Teréz-templommal
szemben.) Telefon.

kíváltak. É4 szereket,
brillánsokat bárki-
nél drágábban vessz!

Nincs többé poloska,

mert a tudomány mai állása szerint
a **Novus-gyertyák** az összes
léteket és poloskákat kipusztítják.
Hatása bámulatos. Gyártja:
ZELMANOVITS drogériája, Wesselényi ucca 36